

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΡΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΤΗΣ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ

ΒΛΑΣΙΟΥ ΣΚΟΡΑΕΑΝ, π. Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΑΛΕΞΙΟΥ ΖΑΜΑΡΙΟΥ Διευθυντοῦ τῶν Ζαριφείων Διδασκαλείων ἐν Φιλιππουπόλει, ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΡΩΣΗ, Καθηγητοῦ τῆς Παιδαγωγικῆς ἐν Ἀρδακείῳ κλπ.

ΥΠΟ

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Πρώην διευθυντοῦ τοῦ ἐν Ἀθήναις Διδασκαλείου.

ΕΤΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΤΙΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ ΔΡΑΧ. 6.

ΕΝ ΤΗ ΑΛΛΟΔΑΠΗ ΦΡΑΓΚΑ ΧΡΥΣΑ 7.

Ἄριθ. 14

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20 Ὀκτωβρίου

1892.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ. Ἰωάννης Ρουσσώ.— Περὶ ἀδιαιρέτου σχολείου.— Πρώτα μαθήματα τοῦ μαθητοῦ ἐν τῷ δημοτικῷ σχολείῳ.— Ἡ νῆσος Ἀίγινα.— Γνωμικόν.

Ο ΙΩΑΝΝΗΣ ΡΟΥΣΣΩ

Παρήλθον ἤδη 20 ἔτη, ὅτε ἀνέγνωσα τὸ πρῶτον τὸ παιδαγωγικὸν σύγγραμμα τοῦ Γάλλου Ρουσσώ, τὸ γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Αἰμίλιος», καὶ ἀκόμη δὲν λησμονῶ τὴν βαθεῖαν ἐντύπωσιν, ἣν μοῦ ἔκαμεν. Τὸ ἔργον τῆς ἀνατροφῆς, ὅπερ προσεπάθουν νὰ κατανοήσω ἐκ τῶν ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων, παρέστη ἐν τῇ ψυχῇ μου διὰ τοῦ βι-

βλίου τούτου ἐν ὅλῃ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ αὐτοῦ καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ἀγιότητι, καὶ δύναμαι νὰ διῶχουροθῶ ὅτι ὅλη ἡ ἀγάπη, ἣν δευκνύω πρὸς τὸ διδασκαλικὸν ἔργον καὶ πρὸς τὴν ἀνατροφὴν τῶν παιδῶν, καὶ ἣν οὐδεμίᾳ τῆς τύχης καταφορά, οὐδεμίᾳ τῶν ἀνθρώπων παραγνώρισις καὶ μοχθηρία δύναται νὰ μοι μαράνη, ὀφείλεται εἰς τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο τῆς παιδαγωγικῆς τοῦ Ρουσσώ. Διὰ τοῦτο ἔκτοτε εἶχον ἀποφασίση νὰ μεταφράσω τὸ ἔργον, ἵνα ἀναγνώσωσιν αὐτὸ πάντες αἱ διδάσκαλοι καὶ οἱ μικροὶ καὶ οἱ μεγάλοι καὶ ἀντλήσωσιν ἐξ αὐτοῦ ἐνθουσιασμόν ὑπὲρ τοῦ ἀγιωτάτου καὶ ὑψίστου ἔργου τῆς ἀνατροφῆς τῶν ἀνθρώπων, νὰ διδάχθωσιν ἐξ αὐτοῦ τὸ ὀρθὸν πνεῦμα τῆς ἀνατροφῆς, τὸ πνεῦμα τῆς ὀρθῆς μεθόδου τῆς διδασκαλίας, νὰ μάθωσι νὰ ἐκτιμῶσι ἐν τῷ ἀνατρεφόμενῳ παιδί τὸν ἄνθρωπον, νὰ μάθωσι νὰ προσαρμόζωσι τὴν διδασκαλίαν τῶν πρὸς τὴν ἀντίληψιν τῶν μαθητῶν, νὰ σέβωνται αὐτῶν τὴν ἰδιοφυίαν καὶ αὐτενέργειαν, νὰ μὴ διδάσκωσιν ἄνευ ἐνδιαφέροντος, νὰ ἐπιμελῶνται τῆς ὑγείας αὐτῶν καὶ τῆς σωματικῆς εὐρωστίας καὶ δεξιότητος καὶ μυρίων ἄλλων ἀληθειῶν, ὧν γέμει τὸ βιβλίον. Καὶ ταῦτα πάντα πῶς προσφέρονται; μὲ πυρίνην γλῶσσαν, εἰς ἣν εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀντι-

σταθῆ τις. Ὁ φιλόσοφος Κάντιος, ὃν οὐδὲν ἠδύνατο νὰ ἐμποδίσῃ νὰ μὴ κάμνῃ εἰς ὠρισμένην ὥραν τῆς ἡμέρας τὸν περίπατόν του, ἐμποδίσθη ἀπὸ τὸν Αἰμίλιον τοῦ Ρουσσώ, καὶ ἀναγινώσκων τὸ βιβλίον ἐλπισμόνῃσε τὸν περίπατόν του! Ὁ ἐξοχος Γερμανὸς παιδαγωγὸς Κάμπιος συγκινηθεὶς ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Αἰμιλίου τοῦ Ρουσσώ, ἔστησεν εἰς τὸν συγγραφέα ἐν τῷ γραφείῳ του τὴν προτομὴν του ἐπιγράψας «ὁ ἅγιός μου». Ὁ μέγας τῆς Γερμανίας ποιητὴς ὁ Γοίθιος ἐκάλεσε τὸν Αἰμίλιον «φυσικὸν εὐαγγέλιον». Νομίζω ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ κατανοήσῃ τις ἅπασαν τὴν παιδαγωγικὴν κίνησιν τῶν νεωτέρων χρόνων, ἂν δὲν ἔχη πρότερον ἀναγνώσῃ τὸν Αἰμίλιον. Τὸ βιβλίον τοῦτο εἶναι ὁ μέγας ποταμὸς, ὅστις ἀρδεύει τὸ ἔδαφος τῆς παιδαγωγικῆς καὶ ἐξ οὗ ἀντλοῦσιν σοφίαν καὶ ἀγάπην καὶ θὰ ἀντλῶσι πάντοτε οἱ μὲ τὸ ἔργον τῆς ἀνατροφῆς ἐνασχολούμενοι. Ὁ Ρουσσὸς ἐπανάφερε τὴν ἀνατροφὴν τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν φυσικὴν ὁδὸν καὶ ἐδίδαξε τὸ ἀληθὲς πνεῦμα, ὅπερ ζωογονεῖ διδασκάλους καὶ μαθητὰς. Διὰ τοῦτο θεωρῶ ἐγκλημα ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐν τῇ γλώσσῃ μας τὸ βιβλίον τοῦτο καὶ ἐπιχειρῶ εἰς τὴν ἐκδοσιν αὐτοῦ πεπορθῶς εἰς τὰ ἀγνὰ τῶν δημοδιδασκάλων αἰσθήματα, οἵτινες πανταχόθεν πολεμούμενοι καὶ παρ' οὐδενὸς προστατευόμενοι χωροῦσι ἀδιαλείπτως εἰς τὰ πρόσω τιμῶντες καὶ ἑαυτοὺς καὶ ὠφελοῦντες καὶ τὸ ἔθνος.

Τὸ βιβλίον τοῦτο θὰ ἀποτελεσθῇ ἐκ 1000 περίπου σελίδων καὶ θὰ ἐκδοθῇ εἰς 4 τόμους, ὃν ἕκαστος θὰ τιμᾶται δραχμῶν τριῶν. Ἄλλ' εἰς τοὺς κ. διδασκάλους, οἵτινες ἐπροθυμοποιήθησαν νὰ γίνωσι συνδρομηταὶ τῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ οἵτινες μέχρι τοῦ προσεχοῦς Ἰανουαρίου θὰ ἔχωσι τὴν ἐξάδραχμον συνδρομὴν τῶν πληρώσῃ θὰ προσφερθῇ ἕκαστος τόμος ἀντὶ μιᾶς μόνον δραχμῆς, ἢν παρακαλοῦμεν νὰ ἀποστείλωσιν ἡμῖν καὶ οἱ πληρώσαντες τὴν συνδρομὴν τῶν καὶ οἱ μέλλοντες νὰ πληρώσωσι. Ἡ μετάφρασις ἐγένετο ἐν γλώσσῃ ἀπλῇ καὶ καταληπτῇ διατηρούσῃ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ζῶην τοῦ πρωτοτύπου, ὑπὸ τὸ κείμενον δὲ ὑπάρχουσι παρατηρήσεις

διαφωτίζουσαι τὸν διδάσκαλον ἐπὶ τῆς ἀληθοῦς ἀξίας τῶν λεγομένων. Ὁ πρῶτος τόμος θὰ διανεμηθῇ λίαν προσεχῶς.

Ἐλπίζομεν ὅτι οἱ κ.κ. δημοδιδασκαλοὶ μάλιστα ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐπιστημονικῶς κατηρητισμένοι τείνουσιν πάντοτε εἰς τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν καὶ βελτίωσιν, εὐχαρίστως θὰ ἀκούσωσι τὴν ἀπόφασιν ἡμῶν καὶ θὰ σπεύσωσι νὰ στείλωσι τὴν συνδρομὴν τῶν, ἵνα συντελεσθῇ ἔργον, ὅπερ θὰ διαδώσῃ ἐνθουσιασμόν ὑπὲρ τῆς ὀρθῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ θὰ συντελέσῃ νὰ ἐκτιμηθῇ τὸ διδασκαλικὸν ἔργον περισσότερο παρ' ὅσον σήμερον ἐκτιμᾶται.

Οἱ κύριοι διδασκαλοὶ δὲν πρέπει νὰ ἀγνοῶσιν ὅτι ἂν σήμερον ἢ τε πολιτεία φέρεται ἀστόργως πρὸς αὐτοὺς καὶ ἡ κοινωνία δὲν ἐξεγείρεται κατὰ τῶν ἀδικημάτων τῶν γινόμενων ἐκάστοτε πρὸς τοὺς διδασκάλους, τούτων αἰτία εἶναι ἡ ἀγνοία τοῦ παιδαγωγικοῦ ἔργου καὶ τῆς ἐπιδράσεως τῆς ὀρθῆς ἀνατροφῆς εἰς τὸν ὅλον βίον τοῦ ἔθνους. Καὶ ἡ διόρθωσις τούτου ὑποθέτει διάδοσιν παιδαγωγικῶν γνώσεων καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους τοὺς μὴ ἐπαγγελλομένους τὸν διδασκαλον. Ὁ δὲ Αἰμίλιος τοῦ Ρουσσώ εἶναι ἱκανὸς νὰ συγκινήσῃ καὶ πείσῃ πάντας περὶ τῆς ἀποστολῆς τῶν διδασκάλων καὶ νὰ διδάξῃ τὸν κόσμον ὅτι ὁ ἀσεβὴς πρὸς τοὺς διδασκάλους ἀσεβεῖ πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὴν πρόοδον τοῦ ἔθνους. Πάντες οὗτοι οἱ λόγοι με πείθουσι νὰ προβῶ εἰς τὴν ἐκδοσιν τοῦ ἔργου, ἐλπίζω δὲ ὅτι ἡ ἰδέα θὰ διεγείρῃ ἐνθουσιασμόν εἰς τὰς εὐγενεῖς ψυχὰς τῶν μετερχομένων τὸ ὑψιστον καὶ ἀγιώτατον πάντων τῶν ἐπιτηδευμάτων, ἀλλ' ἅμα καὶ τὸ δυσχερέστατον.

Τὸ βιβλίον εἶναι γεγραμμένον ἐν εἰδει μυθιστορήματος καὶ εἶναι καταληπτὸν εἰς πάντα ἄνθρωπον τυχόντα παιδείας τινός. Καὶ διὰ τοῦτο νομίζω ὅτι εἶναι καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον πρόσφορον εἰς τοὺς Ἕλληνας διδασκάλους. Πολλοὶ διδασκαλοὶ ἐπεδίωξαν νὰ καλλιερεύσωσι τὴν τύχην τῶν καὶ ἠσθάνθησαν πως ἀνακούφισιν ἰδόντες τὴν πολιτείαν αὐξάνου-

σαν τὸν μισθὸν τῶν. Ἄλλ' ἡ καλλιτέρα καὶ ἀναφαίρετος εὐδαιμονία εἶναι ἡ κατανόησις καὶ ἡ ὀρθὴ τοῦ διδασκαλικοῦ ἔργου ἄσκησις. Ἡ ἐσωτερικὴ βελτίωσις παράγει ὡς καρπὸν καὶ τὴν ἐξωτερικὴν, ἐν ᾧ ἡ ἐξωτερικὴ βελτίωσις, μὴ ὑπαρχούσης ἐσωτερικῆς, καὶ ἂν κατορθωθῇ, κατακρίνεται ὑπὸ τῶν πολλῶν ὡς ἀδικία καὶ ἀφαιρεῖται. Παραδείγματα δὲν ἔχομεν ἀνάγκην νὰ λάβωμεν ἐκ τῆς ἱστορίας. Διὰ τοῦτο ὅσοι διδασκαλοὶ θέλουσι νὰ ἀνταμειβῶνται ἱκανῶς καὶ νὰ τιμῶνται ὡς φροντίσων νὰ καταστήσουν ἑαυτοὺς διὰ τῆς μελέτης καὶ τῆς εὐσυνειδήτου τοῦ καθήκοντος ἐκτελέσεως ἀξίους κρείττονος τύχης. Βιβλία δέ, οἷος ὁ Ρουσσώ, εἶναι ὡς ὁ ἥλιος, ὅστις διαλύει τὰ σκότῃ τῆς νυκτός, καὶ θερμαίνει τὰ εὐγενῆ σπέρματα τῶν ἀνθρώπων εἰς βλάστησιν καὶ καρποφορίαν. Διὰ τοῦτο δὲν ἐλπίζω νὰ ὑπάρξῃ διδασκαλος, ὅστις νὰ μὴ κατανοήσῃ τί διὰ τῆς μεταφράσεως τοῦ Ρουσσώ ἐπιδιώκομεν ὑποβαλλόμενοι εἰς ὑπερμέτρους κόπους καὶ δαπάνας. Ἐλπίζομεν δὲ ὅτι οἱ Ἕλληνες διδασκαλοὶ προθύμως θὰ ὑποστηρίξωσι βιβλίον, ὅπερ προώρισται νὰ ἐξάρῃ καὶ τιμήσῃ τὸ τε διδασκαλικὸν ἔργον καὶ τοὺς ἀσχοῦντας αὐτὸ διδασκάλους καὶ νὰ συντελέσῃ ποικιλοτρόπως εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν παρ' ἡμῖν κακῶς ἐχόντων.

Τὸ ἔργον, ὡς εἶπομεν, ἐτιμήσαμεν εἰς δραχμῆς ἕκαστον τόμον, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐγγραφέντας συνδρομητὰς δραχμὰς δύο, διὰ δὲ τοὺς συνδρομητὰς τῆς «Ἐκπαιδεύσεως» τοὺς πληρώσαντας τὴν συνδρομὴν τῶν μέχρι τοῦ προσεχοῦς Ἰανουαρίου δραχμὴν μίαν μόνον. Αἱ δραχμαὶ θεωροῦνται διὰ τοὺς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ χρυσαῖ. Οἱ βουλόμενοι νὰ ἀποκτήσωσι τὸ κλασσικὸν τοῦτο καὶ μέγα ἔργον τῆς παιδαγωγικῆς παρακαλοῦνται νὰ ἐγγραφῶσιν ἐν τῇ ἀγγελίᾳ, ἢν συνάπτομεν ἐνταῦθα καὶ νὰ ἐπιστρέψωσιν ἡμῖν εὐθύς αὐτὴν διὰ τοῦ ταχυδρομείου, πληρώνοντες δι' αὐτὴν ταχυδρομικὰ ἐν λεπτόν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 18 86ρίου 1892

Ὁ διευθυντὴς τῆς «Ἐκπαιδεύσεως»

Π. Π. Οἰκονόμος.

ΠΕΡΙ ΑΔΙΑΙΡΕΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

(Συνέχεια ἰδὲ φύλ. 13).

Εἶπομεν ὅτι ἐν τῷ ἀδιαίρετῳ σχολείῳ εἰς μόνον διδάσκαλος θὰ διδάσκῃ συγχρόνως καὶ τὰς τέσσαρας τάξεις τοῦ σχολείου. Εἶναι δὲ αὐτόδηλον ὅτι ἐν τοιοῦτῳ σχολείῳ τὰ ἀποτελέσματα θὰ ᾧσι μικρότερα ἢ ἐν ἄλλοις σχολείοις, ἐνθα ὑπάρχουσι πλείονες διδασκαλοὶ, ἐνθα μάλιστα ἐκάστη τάξις τοῦ σχολείου ἔχει καὶ τὸν διδασκαλὸν τῆς. Περὶ τούτου δὲν ὑπάρχει διάφορος γνώμη παρὰ πᾶσι τοῖς ἀσχοληθεῖσι μὲ τὸ ζήτημα τοῦτο. Μόνον εἰς τὰ διαδόχτα Παπαμάρκεια νομοσχέδια τῆς πρώτης περιόδου ὑπάρχει ὁ ἀδικαιολόγητος διῆσχυρισμὸς ὅτι τὰ σχολεῖα ταῦτα μάλιστα ἐν πολλοῖς θὰ ᾧσι καὶ ἀνώτερα τῶν ἄλλων εἰδῶν τῶν σχολείων. Ἄλλ' ἐκεῖ ποία γνώμη ὑπῆρξεν ὀρθή; Εἰς τὰ ἀδιαίρετα σχολεῖα δύναται τις πολλὰ πράγματα νὰ ψέξῃ. Πρῶτον, ἐπειδὴ ὑπάρχουσι πολλοὶ μαθηταὶ διαφόρου ἡλικίας, μαθήσεως, ἀνατροφῆς, ὁ διδάσκαλος εἶναι ἠναγκασμένος νὰ κάμῃ πολλὰ τμήματα, ἵνα κανονίσῃ τὴν διδασκαλίαν του κατὰ τὴν πνευματικὴν τῶν μαθητῶν κατάστασιν. Ἀλλὰ τότε κατακερματίζεται ἡ ἐνέργειά του καὶ συντέμνεται ὑπὲρ τὸ δέον ὁ χρόνος ὁ ἀναγκαῖος πρὸς διδασκαλίαν ἐκάστου τμήματος. Καὶ ἡ διδασκαλία ἢ γίνεται κατ' ἀνάγκην ἐπιπόλαιος κατὰ τὸ λεγόμενον «βαπτίζω καὶ μυρῶνω ἄρα ζήσῃ καὶ μὴ ζήσῃ» ἢ περιορίζεται εἰς τινὰ τμήματα συνήθως εἰς τὰ ἀνώτερα, ἐν ᾧ τὰ κατώτερα εἶναι ἐγκαταλειμμένα εἰς τὴν τύχην τῶν καὶ ἀπασχολοῦνται ἀποκλειστικῶς μὲ ἐργασίας γραφικὰς. Ἐπειτα ἐν τῷ σχολείῳ τούτῳ, ἐπειδὴ ὁ διδάσκαλος ἔχει ὅλας τὰς τάξεις νὰ διδάξῃ, μάλιστα δὲ διάφορα ἐν τῇ αὐτῇ ὥρᾳ μαθήματα δι' ἐκάστην τάξιν, πρέπει οὗτος καθ' ἡμέραν νὰ ἀναπτύσῃ ἕκτακτον ἐνέργειαν καὶ δραστηριότητα, νὰ ἔχῃ τὸν νοῦν του κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἅμα μὲν εἰς τὴν διδασκομένην τάξιν, ἅμα δὲ καὶ εἰς τοὺς ἐργαζομένους σιωπηλῶς ἄλλους μαθητὰς, καὶ ἐν ᾧ ἀνα-

πτύσει προφορικῶς τὸ μάθημα εἰς μίαν τάξιν, διὰ τῶν ὀφθαλμῶν του νὰ προλαμβάνη πᾶσαν ἀταξίαν τῶν ἄλλων μαθητῶν ἢ νὰ ἐπαναφέρῃ δι' ἐνὸς νεύματος, δι' ἐνὸς ἡσυχίου κρότου τὴν διασπαιευθεῖσαν τάξιν, νὰ ὑποδεικνύῃ εἰς τοὺς μαθητὰς τοὺς τελειώσαντας τὴν γραφικὴν ἐργασίαν τῶν ἄλλων ἐργασίαν, χωρὶς νὰ διακόπῃ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ μαθήματος, ἢ νὰ κάμνῃ εἰς μίαν ὀρισμένην τάξιν μαθητῶν. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν μετάβασιν ἐκ τοῦ ἐνὸς μαθήματος εἰς ἄλλο δὲν πρέπει νὰ κατατρίβηται χρόνος. Ὁ διδάσκαλος πρέπει νὰ εἶναι εὐκόλος εἰς τὴν ἀλλαγὴν τοῦ μαθήματος καὶ πρέπει εὐθύς νὰ κατατοπίζεται καὶ νὰ μὴ χάνηται ἐν τῇ ποικιλίᾳ τῆς ἐργασίας. Ἐπειτα καὶ ἡ πειθαρχία εἶναι ἐνταῦθα δύσκολος. Ἐπειδὴ ὁ διδάσκαλος ἐν μόνον τμημα δύναιται νὰ διδάσκῃ, τὰ δὲ ἄλλα τμήματα ἐργάζονται μόνον γραφικὰς ἐργασίας, τὰ τμήματα ταῦτα διαφεύγοντα τὴν προσοχὴν τοῦ διδασκάλου, ἥτις εἶναι ἀποκλειστικῶς ἐστραμμένη πρὸς τὸ διδασκόμενον ἢ τὸν τμημα, δὲν ἐργάζονται καὶ ἀτάκτουσι. Ἄλλοι πάλιν τῶν μαθητῶν τῶν τμημάτων τούτων τελειοῦσι ταχύτερον τὴν ὀρισμένην γραφικὴν ἐργασίαν καὶ μὴ ἔχοντες πλέον τί νὰ κάμωσι θορυβοῦσι καὶ ταραττοῦσι τοὺς ἐργαζομένους. Ἐπειτα καὶ αἱ φωναὶ τῶν προφορικῶς διδασκόμενων τμημάτων ταραττοῦσι τοὺς σιωπηλῶς ἐργαζομένους ἢ ἔλκουσι πρὸς τὰ λεγόμενα τὴν προσοχὴν αὐτῶν καὶ ποιοῦσι αὐτοὺς ἀμελεῖς τοῦ κυρίου αὐτῶν ἔργου. Ταῦτα πάντα ἀναγκάζουσι τὸν διδάσκαλον νὰ μεταχειρισθῇ χάριν τῆς τάξεως αὐστηρὰ καὶ σκληρὰ μέτρα. Ταῦτα εἶναι τὰ ἐλαττώματα τοῦ ἀδιαιρέτου σχολείου. Ἐχει ὅμως τοῦτο καὶ τὰ πλεονεκτήματά του. Τοιαῦτα δὲ εἶναι 1) ὅτι ἔχει οἰκογενειακὸν χαρακτῆρα. Ὅλοι οἱ μαθηταὶ ἀμφοτέρων τῶν φύλλων καὶ πρεσβύτεροι καὶ νεώτεροι διδάσκονται ὁμοῦ. Ἡ μετριότης καὶ τὸ αἰδῆμον τῶν κορασίων ἐπιδρᾷ εἰς τὸν μετριασμόν τῆς βιαιότητος τῶν ἀρρένων. Ἐπειτα οἱ πρεσβύτεροι ἀδελφοί, οἵτινες παρίστανται κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν νεωτέρων, γινώσκουσιν αὐτῶν τὰς ἀνάγκας καὶ βοηθοῦσι κατ' οἶκον αὐ-

τούς 2) ὅτι τὰ τμήματα ἔχουσιν ὀλιγωτέρους μαθητὰς ἢ ὅσους ἔχουσιν ἐν σχολείοις, ἐνθα εἰς διδάσκαλος διδάσκει μίαν ἢ δύο τάξεις ὁμοῦ καὶ δύναται ὁ διδάσκαλος νὰ ἀπασχολῇ αὐτοὺς προσηκόντως, ἐρωτῶν, ἐξετάζων, ἀσκῶν αὐτοὺς εἰς τὸ ἐκφράζεσθαι κ. τ. τ. 3) ὅτι ὁ διδάσκαλος δύναται ἐνταῦθα νὰ προδιδάξῃ μαθητὰς ἐκ τοῦ ἐνὸς τμήματος εἰς τὸ ἄλλο, ἂν βλέπῃ αὐτοὺς ἱκανοὺς νὰ παρακολουθήσωσι τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἄλλου τμήματος καὶ οὕτω σφύζονται πολλοὶ μαθηταὶ ἀπὸ τὴν ἀνίαν, ἥτις δικαίως κατατρίβηται αὐτοὺς ἐργαζομένους ἐν τμηματιλίαν αὐτῶν ὑποδεεστέρω. 4) ὅτι ὁ διδάσκαλος τοῦ ἀδιαιρέτου σχολείου ἔχει μείζον κύρος παρὰ τοῖς μαθηταῖς του καὶ ἀπολαύει μείζονος ἀγάπης, ἀφ' οὗ ἐπὶ πολλὰ συνεχῆ ἔτη κατεγίνεται μὲ τοὺς αὐτοὺς μαθητὰς διδασκῶν αὐτοὺς καὶ μορφῶντων.

Τὰ ἐλαττώματα τοῦ ἀδιαιρέτου σχολείου δύναται διδάσκαλος εὐπαίδευτος καὶ εὐσυνείδητος νὰ μετριάσῃ διὰ κατάλληλον τοῦ σχολικοῦ προγράμματος διασκευῆς καὶ διὰ συνδυασμῶν ἐξοικονομούντων εἰς τὸν διδασκαλὸν χρόνον πρὸς διδασκαλίαν καὶ μόρφωσιν τῶν μαθητῶν. Ἄν εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἀληθινὴ ἀνατροφή δύναται νὰ γίνῃ δι' ἀληθινοῦ διδασκάλου, τοῦτο ἰσχύει κατὰ μείζονα λόγον λεγόμενον περὶ τοῦ ἀδιαιρέτου σχολείου. Καὶ ἐνταῦθα ἔχομεν ἀνάγκην διδασκάλου παιδαγωγικοῦ ἐν διδασκαλείοις μορφωθέντος καὶ εἰ δυνατόν ἐκ τῶν καλλιτέρων τοιούτων. Καὶ τὰ ἀδιαιρέτα σχολεῖα εἶναι σχολεῖα ἀνατροφῆς, εἶναι ἐκπαιδευτήρια, ὄχι γραμματοδιδασκαλεῖα! Καὶ ἐν τοῖς σχολείοις αὐτοῖς αἱ γνώσεις δὲν εἶναι σκοπός, ἀλλὰ μέσα πρὸς μόρφωσιν. Καὶ τὰ σχολεῖα ταῦτα πρέπει νὰ ἐργασθῶσι πρὸς μόρφωσιν χαρακτῆρος. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο πρέπει νὰ μεταδώσωσι κύκλον γνώσεων πλήρη καλῶς ἐπεξεργασμένων, ὥστε ἀφορμῆς διδομένης αἱ γνώσεις νὰ μεταβάλλωνται εἰς βούλησιν. Καὶ τὸ ἀδιαιρέτον σχολεῖον πρέπει νὰ ἐμφυτεύσῃ εἰς τοὺς μαθητὰς πολυμερὲς ἐνδιαφέρον. Πολλοὶ νομίζουσι ὅτι τὰ τέκνα τοῦ λαοῦ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ λάβωσι παιδείαν ἐμβριθῆ, εἰς αὐτὰ ἀρκεῖ μόνον νὰ μάθουν νὰ ἀναγινώ-

σκουν καὶ νὰ γράφουν, τὰ περισσότερα γράμματα καθιστῶσιν αὐτὰ δυστυχῆ. Ἡ γνώμη αὕτη ἐβλάψε καιρίως τὴν ἀνάπτυξιν τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ βλάβῃ καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ πολεμηθῇ ἀδυσωπῆτως. Ἡ ἀληθὴς παιδεία, τὸ πολυμερὲς ἐνδιαφέρον, εἶναι προφυλακτικὸν μέσον κατὰ τῶν παρεκτροπῶν, σωτηρία εἰς τὰς καταιγίδας τοῦ βίου καὶ βοήθεια εἰς τὸν ἐπὶ γῆς βίον. Καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα ἔπρεπε διὰ τοιούτου ὄπλου νὰ εἶναι ὀπλισμένα τὰ τέκνα τῶν πτωχῶν ἀνθρώπων, ἃ εἶναι ἐκτεθειμένα εἰς παντοίους τοῦ βίου πειρασμούς. Ἀλλὰ καὶ ἄλλοι λόγοι κοινωνικοὶ ὑπαγορεύουσι τὴν ἀνύψωσιν τῶν ἀδιαιρέτων σχολείων εἰς σχολεῖα ἐκπαιδευτικά. Ὁ Χριστιανικὸς βίος ἀπαιτεῖ ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματος πρὸς βαθεῖαν κατανόησιν τῶν διδασκαλιῶν τῆς ἡμετέρας θρησκείας, ἀλλὰ καὶ χαρακτῆρα πρὸς ἐλίμονον ἐκτέλεσιν τῶν διατασσομένων. Ἐπειτα ἡ πολιτεία πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ ὑψηλοῦ αὐτῆς προορισμοῦ ἀπαιτεῖ παρὰ τῶν πολιτῶν θυσίαν καὶ πρόθυμον ἐκτέλεσιν τῶν ἐπιβεβλημένων αὐτοῖς καθηκόντων. Πᾶς πολίτης καὶ Χριστιανὸς ὀφείλει νὰ εἶναι μέλος ζῶν, ἐνεργὸν ἐν τῇ κοινωνίᾳ, νὰ ἐννοῇ τὰς ἀνάγκας αὐτῆς κατὰ βάθος καὶ νὰ ἐκτελῇ προθύμως καὶ ἀνελλιπῶς τὰ καθήκοντά του. Ἀλλὰ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον πρέπει οἱ ἄνθρωποι νὰ ἀναπτυχθῶσι καὶ ἀνατραφῶσιν ἐν τοῖς σχολείοις. Ἐν αὐτοῖς οἱ πολῖται πάντες πρέπει νὰ λάβωσιν ὀρθὴν μόρφωσιν καὶ ἀνάπτυξιν, ἵνα οὕτως ἐννοῶσιν ἀλλήλους καὶ συμπράττωσιν. Ἡ βελτίωσις τῆς κοινωνίας ὑποθέτει βελτίωσιν τῶν σχολείων, μάλιστα δὲ βελτίωσιν τῆς διδασκαλίας. Καὶ πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν πρέπει νὰ ἐργασθῶσι καὶ τὰ ἀδιαιρέτα σχολεῖα. Καὶ αὐτὰ πρέπει νὰ ἐπαγγέλλωνται ὅτι παιδεύουσι, ὅτι ἐξεγείρουσι πολυμερὲς ἐνδιαφέρον, ὅτι μορφῶνουν πρόσωπον μὲ χαρακτῆρα ἠθικὸν καὶ θρησκευτικόν. Πῶς δὲ δύναται νὰ κατορθώσωσι τοῦτο, θὰ δηλωθῇ ἐν τοῖς ἐπομένοις.

(ἀκολουθεῖ)

ΠΡΩΤΑ ΜΘΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΟΥ ΕΝ Τῷ ΔΗΜΟΤΙΚῷ ΣΧΟΛΕΙῳ

Δευτέρα συνδιάλεξις.

Βλέπω ὅτι ἤλθετε ὅλοι εἰς τὸ σχολεῖον. Πολὺ εὐχαριστοῦμαι, ὅταν δὲν λείπη κανεὶς. Διότι τότε θὰ μάθητε πολλὰ γράμματα καὶ θὰ γίνητε καλοὶ ἄνθρωποι καὶ θὰ σᾶς ἀγαπᾷ καὶ θὰ σᾶς τιμᾷ ὁλος ὁ κόσμος καὶ θὰ χαίρετε καὶ σεῖς καὶ ὁ πατήρ σας καὶ ἡ μήτηρ σας, ποῦ ἔχουν τοιοῦτο σοφὸν παιδί καὶ τὰ ἀδελφία σας θὰ χαίρουν καὶ αὐτά, ποῦ ἔχουν ἀδελφὸν καλόν. Λοιπὸν νὰ ἐρχεσθε πάντοτε εἰς τὸ σχολεῖον καὶ νὰ μὴ λείπετε καμμίαν ἡμέραν, καὶ τότε θὰ σᾶς ἀγαπᾷ καὶ ἐγὼ πολὺ θὰ σᾶς ἀγαπᾷ δὲ καὶ ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ὅστις θέλει νὰ ἐρχεσθε εἰς τὸ σχολεῖον καὶ νὰ μάθητε γράμματα πολλά. Οὕτω λοιπὸν νὰ κάμνητε. Ἄς παρακαλέσωμεν δὲ τὸν Θεὸν νὰ σᾶς ἀγαπᾷ, καὶ νὰ σᾶς διατηρῇ ὑγιεῖς, καὶ νὰ σᾶς φωτίξῃ νὰ ἐρχεσθε πάντοτε εἰς τὸ σχολεῖον. Ὅρθοί. Οἱ μαθηταὶ ἀνίστανται καὶ κάμνουσι τὸν σταυρὸν τῶν σιωπηλῶς τρίς, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ διδασκάλου, ὅστις ὀδηγεῖ αὐτοὺς νὰ κάμνωσιν ὀρθῶς τὸν σταυρὸν τῶν δια τῆς δεξιᾶς χειρὸς. Ἐπειτα σταυρώνουσι τὰς χεῖρας καὶ ὁ διδάσκαλος λέγει τὴν ἐξῆς προσευχὴν.

« Κύριε ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστέ, διατήρηε τοὺς μαθητὰς μου πάντας ὑγιεῖς, φωτίξε τὸν νοῦν αὐτῶν νὰ ἀγαπᾷ πάντοτε τὴν ἀλήθειαν, νὰ εἶναι μεταξύ τῶν ἡγαπημένων ὡς ἀδελφοί, νὰ ἐρχωνται τακτικὰ εἰς τὸ σχολεῖον, ἵνα γίνωσι καλοὶ ἄνθρωποι καὶ καλοὶ Χριστιανοί. Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν εἴη μετὰ πάντων ἡμῶν. » Ἀμήν.

Καθίσατε. Ἐφέρατε ὅλοι πλάκας; Δείξατε αὐτάς. Ἐφέρατε καὶ σφουγγαράκι; Νὰ ἴδω καὶ τὰ κονδύλιά σας! Ποῖος ἔχει τὸ μεγαλύτερον; Ἐφέρατε καὶ πανάκι; Μένω πολὺ εὐχαριστημένος. Εὐγε, ὅσα παιδιά κάμνουσι ὅτι λέγει ὁ διδάσκαλος εἶναι εὐλογημένα παιδιά ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ θὰ προκόψουν καὶ θὰ γίνων καλοὶ ἄνθρωποι. Τὰς πλάκας καὶ τὰ κονδύλια θέσατε ὑποκάτω τοῦ θρανίου. Καθίσατε καλῶς! Ὅλοι βλέπετε ἐμὲ εἰς τὰ μάτια!

Σεῖς ὅλοι τώρα εἶσθε μεγάλα παιδιά καὶ καθεὶς ἔχει τὸ ὄνομά του, Γεώργιος, Δημήτριος, Βασίλειος κλπ. Ὅταν ἐγεννήθητε καὶ εἶσθε πολὺ μικρὰ παιδάκια, τότε δὲν εἶχετε ὄνομα. Εἰς μερικὰ μέρη ὀνομάζουσι τὰ ἀβάπτιστα παιδάκια δ ρ α κ ο ν, καὶ τὰ κοριτσάκια δ ρ α κ ο ὕ λ α ν. Τὸ ὄνομα λαμβάνομεν, ὅταν βαπτίζομεθα. Ὅστε τὸ ὄνομα αὐτὸ εἶναι τὸ βαπτιστικόν. Ποῖον εἶναι τὸ ἰδικόν σου ὄνομα τὸ βαπτιστικόν; Γεώργιος. — Τὸ ἰδικόν σου; Δημήτριος. — Ἐπιθυμῶ νὰ ἀποκρίνεσθε οὕτω. « Τὸ βαπτιστικόν μου ὄνομα εἶναι Δημήτριος. » Τὸ ἰδικόν σου; — « Τὸ βαπτιστικόν μου ὄνομα εἶναι Θεόδωρος. » Ἄλλ'

ἐκτός τοῦ βαπτιστικοῦ ὀνόματος ἔχετε καὶ ἄλλο ὄνομα, τὸ ὁποῖον ἔχουν ὅλοι τοῦ σπιτιοῦ σας οἱ ἄνθρωποι ὡς καὶ πολλοὶ συγγενεῖς σας, οἱ ὅποιοι εἶναι τῆς αὐτῆς οἰκογενείας. Ποῖον ἄλλο ὄνομα ἔχετε σύ; — Δημητρακόπουλος. Μάλιστα, τὸ εὖρες. Ποῖον ἄλλο ὄνομα ἔχετε, σύ Βασίλειε; — Παπαδόπουλος. Μάλιστα. Σὺ Γεώργιε; — Μακρῆς. Σὺ Λεωνίδα; Οἰκονομόπουλος. Αὐτὰ τὰ ὀνόματα, Παπαδόπουλος, Μακρῆς, Οἰκονομόπουλος καὶ πλείστα ἄλλα ὀνομάζουσι οἰκογενειακὰ ὀνόματα. Ὡστε ἂν σᾶς φωνάζω καὶ μετὰ τὸ οἰκογενειακὸν σας ὄνομα, καταλαμβάνετε εὐθύς. Τώρα θὰ σᾶς φωνάζω μετὰ τὸ οἰκογενειακὸν σας ὄνομα καὶ ὅστις ἀκούει τὸ ὄνομά του νὰ φωνάζῃ παρῶν (δηλ. εἶμαι ἐδῶ). Προσέχετε! Δημητρακόπουλος! Παρῶν. — Παπαδόπουλος! Παρῶν. — Μακρῆς! Παρῶν. Λοιπὸν καθεὶς ἀπὸ σᾶς ἔχει δύο ὀνόματα ἐν βαπτιστικῶν καὶ ἐν οἰκογενειακῶν. Εἰπέ μου καὶ τὰ δύο σου ὀνόματα! — Βασίλειος Καφορράχης. — Σὺ; Εὐστάθιος Κοντοζωμένος. Σὺ; Ζαφείριος Πλεμμένος.

Ἐμάθετε νὰ κάθησθε ἴσα, νὰ ὀμιλήτε δυνατὰ διὰ τὰ νὰ σᾶς ἀκούουν ὅλοι, ὅσοι εἶναι εἰς τὸ σχολεῖον. Τώρα θὰ σᾶς μάθω πῶς νὰ ἀνακιάζεσθε εἰς τὸ θρανίον καὶ πῶς νὰ ἀποθέτετε τὰς πλάκας ὑποκάτω τοῦ θρανίου. Ὅταν πρωτῆτερα σᾶς εἶπα νὰ μοῦ δεῖξετε τὰς πλάκας, ἔγινε πολὺς θόρυβος καὶ ἐπέρασε πολὺς καιρὸς, ἕως ὅτου γίνη τοῦτο. Ἐγὼ θέλω νὰ γίνηται εὐθύς, χωρὶς νὰ ἀκούεται οὐδὲ ὁ ἐλάχιστος θόρυβος. Ἴδου πῶς θὰ γίνηται. Ὁ διδάσκαλος κάθηται εἰς ἐν θρανίον καὶ λέγει τὰς πλάκας ἐπὶ τοῦ θρανίου ἐν! πιάνει τὴν πλάκα καὶ μετὰ τὰς δύο χεῖρας καλῶς δὲ οἱ ἀνακιάζει αὐτὴν ἐπὶ τοῦ θρανίου τρία! θέτει τὴν πλάκα ἐλαφρῶς ἐπὶ τοῦ θρανίου, χωρὶς νὰ ἀκουσθῇ καθόλου κρότος. Τοῦτο ἐπανλαμβάνει ὁ διδάσκαλος καὶ δις καὶ τρίς. Ἐπειτα ἀνίσταται καὶ ἀσκεῖ εἰς τοῦτο τοὺς μαθητάς. Μετὰ τὴν ἄσκησιν ταύτην γυμνάζει τοὺς μαθητάς πῶς νὰ ἀποθέτωσι τὴν πλάκα των ὑπὸ τὸ θρανίον. Ἡ ἄσκησις γίνεσθαι κατὰ πρόσταγμα ὡς ἐξῆς. Τὰς πλάκας ὑπὸ τὰ θρανία! ἐν! Ἐκαστος τῶν μαθητῶν πιάνει ἐκατέρωθεν καὶ μετὰ τὰς δύο χεῖρας τὴν πλάκα του καὶ ἀνυψώνει αὐτὴν ὀλίγον ὑπεράνω τοῦ θρανίου. Δὲ οἱ οἱ μαθηταὶ φέρουσι τὰς πλάκας των ὑπὸ τὰ θρανία κρατούντες αὐτὰς καὶ μετὰ τὰς δύο χεῖρας καὶ ἀφίνουσι ἐπὶ τῆς σανίδος ἐλαφρῶς. Τρία! οἱ μαθηταὶ ταχέως φέρουσιν ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ θρανίου καὶ συμπλέκουσι τὰ δάκτυλά των. Ἡ αὕτη ἄσκησις ἐπανλαμβάνεται πολλάκις. Κατόπιν ὁ διδάσκαλος ἀπαγγέλλει μίαν ἀπλὴν πρότασιν π.χ. Αὕτη—εἶναι—καθέδρα! Τὰς λέξεις ἀπαγγέλλει χωριστὰ ἐκάστην σημειῶν αὐτὴν διὰ τῆς χειρὸς καταφερομένης ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω. Κατόπιν ἀπαγγέλλουσι καὶ οἱ μαθηταὶ πάντες ἀκολουθοῦντες τὸν διδάσκαλον, ὅστις ἀπαγγέλλει ὁμοῦ καὶ ὀδηγεῖ καὶ διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς πόσον χρόνον νὰ διατρίβωσιν οἱ μαθηταὶ εἰς τὴν ἀπαγγελίαν ἐκάστης λέξεως.

Τοῦτο εἶναι ἡ ἐν χορῷ ἀπαγγελία, ἥτις εἶναι ὀρθῶς γινόμενη σπουδαιότατη ἐργασία ἐν τῷ δημοτικῷ σχολεῖω· διότι οὕτω πολλαπλασιάζεται ἡ αὐτενέργεια τῶν μαθητῶν, λαμβάνουσι θάρρος οἱ δειλοὶ μαθηταὶ καὶ ἡ πειθαρχία τῶν μαθητῶν προάγεται καὶ ἡ προσοχὴ αὐτῶν ὀξύνεται καὶ κρατύνεται.

Σηκώσατε ὑψηλὰ τὸ χέρι, μετὰ τὸ ὁποῖον πιάνετε τὸ κουτάλι, ὅταν τρώγετε· μετὰ τὸ ὁποῖον κίμνετε τὸν σταυρὸν σας. Τὸ χέρι τοῦτο ὀνομάζεται δεξιόν. Μετὰ τὸ χέρι τοῦτο κρατεῖτε τὸ κονδύλι καὶ γράψατε εἰς τὴν πλάκα σας εὐθύς ὅ,τι θέλετε. Τώρα νὰ σῆσθε ὅσα ἐγράψατε. Ἄλλ' ὅχι μετὰ σάλιον. Αὐτὸ δὲν εἶναι καλόν. Βρωμᾷ κατόπιν ἡ πλάκα. Οἱ καλοὶ μαθηταὶ ἔχουν δεμένον εἰς τὴν πλάκα των ἐν μικρὸν σφουγγαράκι. Αὐτὸ τὸ βρέχουσι καθεὶς πρωτὴ καὶ καθεὶς μεσημέρι καὶ μετὰ αὐτὸ σθῆναι τὰ γράμματα τῆς πλάκας. Τώρα σφουγγίζετε αὐτὰ μετὰ τὸ πανάκι. Λοιπὸν ἔτσι σθῆναι τὰ γράμματα πρῶτον μετὰ τὸ σφουγγαράκι, ἔπειτα μετὰ τὸ πανάκι. Καὶ τοῦτο καλὸν εἶναι νὰ γίνηται μετὰ πρόσταγμα ἐν, δύο, τρία. Λοιπὸν ἐμπρὸς. Καθίσατε τὰς πλάκας. Ἐν. Οἱ μαθηταὶ σθῆναι τὰ γράμματα μετὰ τὸ σφουγγαράκι δὲ οἱ οἱ μαθηταὶ σφουγγίζουσι τὰς πλάκας των μετὰ τὸ πανάκι τρία. Πιάνει ἡ ἐργασία καὶ οἱ μαθηταὶ προσβλέπουσι εἰς τὸν διδάσκαλον. Πᾶσαι αἱ ἐργασίαι τοῦ σχολείου καλὸν εἶναι νὰ γίνωνται μετὰ πρόσταγμα· διότι καὶ ταχύτερον ἐκτελοῦνται καὶ προθυμότερον καὶ τὸ σχολεῖον παρουσιάζει πάντοτε κανονικὴν ὄψιν. Ὁ διδάσκαλος δὲν πρέπει νὰ θεωρῇ ταῦτα ἐπυσιώδη. Ἐν αὐτοῖς ὑπάρχει μορφωτικὴ δύναμις μεγάλη.

Χθὲς σᾶς εἶπα περὶ τοῦ σπουργίτου καὶ τοῦ ντορη. Τί ἐζήτησθε ὁ σπουργίτης; — Τί τοῦ εἶπεν ὁ ντορη; Τώρα θὰ σᾶς εἶπω δι' ἐν παιδάκι καὶ ἐν ἀρνάκι.

Ἄρνάκι καὶ παιδάκι.

Παιδάκι. Τί τρέχεις προβοχτίνα μου κλαυμένη, λυπημένη; Τί ζητεῖς; τί ἔχασες; εἰπέ μου το, καυμένη!

Προβοχτίνα. Παιδί, μὴ εἶδες ἐν ἀρνὶ τὸ ἀκριεὶδ παιδί μου; Δυὸ μέραις ἔχω νὰ τὸ ἰδῶ τρελλάθηκ' ἡ ψυχὴ μου!

Παιδάκι. Ἐγὼ εὐρήκα ἐν ἀρνὶ ἄσπρο, καλὸ ἀρνάκι· τὸ ἔχω εἰς τὸ σπίτι μας καὶ τρώγει χορταράκι.

Στάσου νὰ σοῦ τὸ φέρ' εὐθύς, καλὰ γιὰ νὰ τὸ ἴδῃς, νὰ φάγῃ γάλα ποῦ πεινᾷ καὶ πάλιν μοῦ τὸ δίδεις.

Εὐθύς ξανάφαγεν τὰ δυὸ ἀρνὶ καὶ τὸ παιδάκι· καὶ μετὰ φωνάζει ἡ μάνα του καὶ μετὰ καὶ τὸ ἀρνάκι.

Τὸ γλύφει ἡ μαννούλα του γάλα πολὺ τοῦ δίδει καὶ τρέχει μετὰ τὸ ἀρνάκι της μαζί εἰς τὸ γρασιδί.

Φωνάζει τὸ καλὸ παιδί ἔλα ἐδῶ ἀρνάκι.

Τ' ἀρνάκι ἔμεις δὲν τηρᾷ καὶ πάει εἰς τὸ γρασιδάκι.

Τί ἐζήτησθε ἡ προβοχτίνα; Ποῦ τὸ εὖρε τὸ παιδί τὸ ἀρνάκι; Εἰς τὰ χωράφια μοναχῶ. Ἐκαίμε πολὺ καλὰ τοῦ τὸ ἔφερεν εἰς τὸ σπίτι του, διὰ νὰ μὴ χαθῇ. Ἄλλ' ὅταν ἐπαρουσιάσθῃ ἡ μάνα του καὶ τὸ ἐζήτησθε τὸ ἔφερε καὶ τὸ ἔδωκε. Τὸ παιδάκι ἦτο καλὸ, δὲν ἤθελε νὰ ἔχῃ τὸ ξένον πρᾶγμα. Ἠγάπα τὸ ἀρνάκι καὶ ἤθελε νὰ τὸ περιποιήται, νὰ τοῦ φέρῃ πράσινον χορταράκι, νὰ τοῦ δίδῃ νεράκι νὰ πίνη. Ἄλλὰ τὸ ἀρνάκι ἤθελε καλλίτερα νὰ εἶναι μετὰ τὴν μητέρα του καὶ δι' αὐτὸ ἔφυγε. Τὸ παιδάκι βεβαίως θὰ ἐλυπήθη· διότι δὲν θὰ εἶχε πλέον ἀρνάκι, ἀλλ' εὐχαριστήθη πάλιν· διότι τὸ ἀρνάκι εὖρε πάλιν τὴν μητέρα του, ἡ ὁποία θὰ τοῦ εἶδε νὰ τρώγῃ πολὺ γάλα διὰ νὰ μεγαλώσῃ γλιγῶρα. Ἐτσι καὶ σεις νὰ ἀγαπάτε τὰ ἀρνάκια, καὶ νὰ τοὺς δίδετε νὰ τρώγουν χορταράκι, νερὸν νὰ πίνουν. Καὶ τὰ πρόβατα εἶναι τοῦ Θεοῦ πλάσματα καὶ δὲν πρέπει νὰ τὰ κακομεταχειριζώμεθα· διότι εἶναι ἁμαρτία.

Τόσα γράμματα τώρα ἀρκοῦν. Ὑστερα ἀπὸ τὸ μεσημέρι θὰ σᾶς εἶπω καὶ ἄλλα.

Ἡ ΝΗΣΟΣ ΑΙΓΙΝΑ

Ἡ Αἴγινα εἶναι νῆσος τριγωνική, πλατεῖα πρὸς βορρᾶν καὶ στενὴ πρὸς νότον κειμένη κατὰ τὸ μέσον τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου. Ὁ Στράβων ὑπολογίζει τὴν περιμετρὸν ταύτης εἰς 180 στάδια, τ. ἔ. εἰς 33 χιλιομέτρα, τὸ δὲ ἐμβαδὸν αὐτῆς κατὰ τὰς νεωτέρας καταμετρήσεις εὐρέθῃ ἴσον πρὸς 86 τ. χλμ. Μυθολογεῖται δ' ὅτι κατ' ἀρχὰς ὀνομάζετο Οἰνώνη ὡς οἶνον φέρουσα καὶ ὅτι ἦτο ἀκαταίκητος· ὅτι δὲ κατόπιν ὀνομάσθη Αἴγινα παρὰ τοῦ Αἰακοῦ, τοῦ υἱοῦ τοῦ Διός, πρὸς τιμὴν τῆς μητρὸς αὐτοῦ Αἰγίνης. Γενάρχης δὲ καὶ πρῶτος οἰκιστὴς τῆς νήσου φέρεται ὁ Αἰακὸς ὁ δικαιότατος πάντων τῶν ἐπὶ γῆς βασιλέων, ὅστις διὰ τὴν δικαιοσύνην του διωρίσθη καὶ κριτῆς τῶν νεκρῶν ἐν τῷ Ἄδη. Εἰς τὸν Αἰακὸν δὲ τοῦτον ἡ εὐνοια τοῦ Διός, οὐχὶ ἀπαξ ἐξεδηλώθη δαψιλῆς ἅμα αἰτηθεῖσα. Καὶ πρῶτον μὲν, ὅτε λειψανδρία δεινὴ ἐβασίλευεν εἰς τὴν νῆσον, εὐθύς ὡς ἀνέτεινε πρὸς τὸν οὐ-

ρανὸν τὰς χεῖρας ὁ Αἰακὸς ζητῶν οἰκήτορας, ἡ παντοδυναμία τοῦ Κρονίδου μετεμόρφωσεν ἄμέσως εἰς ἀνθρώπους τοὺς μύρμηκας τῆς νήσου τοὺς καὶ διὰ τοῦτο Μυρμιδόνας κληθέντας. Δεύτερον δὲ βασιλεύοντος τοῦ Αἰακοῦ ἐν Αἰγίνῃ ἐπέβη τὴν Ἑλλάδα αὐχμὸς δεινὸς καὶ οὔτε εἰς τὴν Πελοπόννησον, οὔτε εἰς τὴν ἐκτός τοῦ Ἴσθμου χώραν ἐβρεχεν ὁ θεός, οἱ δὲ Ἕλληνες ἀπέστειλαν εἰς Δελφοὺς ἄνδρας, ἵνα οὐ μόνον τὸ αἴτιον τοῦ κακοῦ μάθωσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν θεραπείαν τούτου συγχρόνως ζητήσωσιν, ἐρωτώντων δὲ τῶν πρέσβων τὸν θεόν, ἡ Πυθία ἀπεκρίθη ὅτι εἶναι ὁ Ζεὺς κατὰ τῶν Ἑλλήνων παρωργισμένος καὶ ὅτι μόνος ἀνθρώπος, ὅστις δύναται νὰ ἐξιλεώσῃ τοῦτον εἶναι ὁ Αἰακός. Διὰ τοῦτο ἦλθον πρέσβεις ἐξ ὅλων τῶν Ἑλληνίδων πόλεων εἰς Αἰγίναν ζητοῦντες παρὰ τοῦ Αἰακοῦ σωτηρίαν. Οὗτος δὲ συγκινηθεὶς ἐκ τῶν λόγων τῶν πρέσβων ἐξήλθε τῆς πόλεως καὶ ἐπὶ λόφου στὰς καὶ θύσας, ἀνέτεινε τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐδεήθη τοῦ Διός. Μόλις δὲ εἶχε τελειώσῃ τὴν προσευχὴν καὶ ἄμέσως ἐπεφάνη ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους τὸ πρῶτον νέφος, ὅπερ ἔπειτα κατακαλύψαν τὸν οὐρανόν, ἀνελύθη εἰς βροχὴν βαρυσταγίαν καὶ κατέβρεξε τὴν Ἑλληνίδα γῆν πᾶσαν. Εὐγνώμων δὲ ὁ Αἰακὸς διὰ τὴν θεοφιλίαν ταύτην ἀνῆγειρεν εἰς τὸν Πανελλήνιον Δία ναόν, οὗτινος τὰ ἐρείπια σφύζονται ἀκόμη. Τότε δὲ κατεσκευάσθη εἰς περιβλεπτόν μέρος τῆς πόλεως καὶ τὸ Αἰάκειον, τετραγωνικὸς περίβολος ἐκ λευκοῦ μαρμαίρου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἦσαν ἐλαῖα φυτευμένα καὶ βωμὸς μνημα τοῦ Αἰακοῦ θεωρούμενος. Εἰς δὲ τὴν εἰσοδὸν τοῦ περιβόλου εἶχον στηθῆ ἐκατέρωθεν τὰ ἀγάλματα ὄλων τῶν Ἑλλήνων, ὅσοι ἦλθον, ἵνα παρακαλέσωσι τὸν Αἰακόν, δαπάνῃ τῶν Αἰγινητῶν κατασκευασθέντα.

Πολλὰ δὲ ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Αἰακοῦ οἱ Αἰγινηταὶ εἰς τοσοῦτον ἀκμῆς καὶ δόξης προήλθον, ὥστε οὐ μόνον ἀποικίας ἐστειλαν εἰς Κρήτην καὶ Αἴγυπτον καὶ Ἰταλίαν καὶ Πόντον, ἀλλὰ καὶ θαλασσοκράτορες ἀπέβησαν παρασχόντες, ὡς λέγει ὁ Ἡρόδοτος, ἐν τῇ περιπέσῳ ναυμαχίᾳ τῆς Σαλαμῖνος τὸν μέγιστον τῶν στόλων μετὰ τοὺς Ἀθηναίους καὶ ἀναδειχθέντες ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ πρῶτοι καὶ τῶν Ἀθηναίων αὐτῶν. Τότε δὲ φαίνεται νὰ εἶχεν ἡ νῆσος τὸν πληθυσμὸν τῶν 600 χιλ., ὃν ἀναφέρει ὁ Ἀριστοτέλης καὶ τότε ὑπῆρξεν ἐκεῖ ἡ ἐξοχος βιομηχανία ἀγγείων, μάλιστα δὲ χαλκῶν εἰκόνων, κατὰ τὴν ὁποίαν διέπρεψεν ὁ Ὀνατᾶς. Τῆς ἐξοχου δὲ ταύτης Αἰγιναίας τέχνης ἐσώθη μέχρις ἡμῶν σύμπλεγμα ἐκ 15 ἀγαλμάτων τοῦ αἰτώματος τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς, τὰ ὁποῖα ἀνεῦρον ἀνασκάψαντες τέσσαρες Εὐρωπαῖοι περιηγηταὶ καὶ τὰ ὁποῖα εὕρισκονται ἤδη εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Μονάχου ἀνακαινισθέντα κατὰ τὰ ὑποδείγματα τοῦ μεγάλου Δανου γλύπτου Τορβαλδσενίου. Τὰ ἀγάλματα ταῦτα εἰς φυσικὸν μέγεθος εἶναι ἄλλα

μὲν ἰστάμενα, ἄλλα δὲ κείμενα, ἄλλα δὲ γονατισμένα καὶ ἄλλα ὀκλάζοντα. Ὁ τεχνίτης φαίνεται ὅτι θέλει νὰ ἐξάρη τὸν ἥρωισμόν τῶν Αἰγινήτων καὶ ἐξέλεξε πρὸς τοῦτο δύο Αἰγινήτας ἥρωας νὰ παραστήσῃ, τὸν Τελαμῶνα πολεμοῦντα μετὰ τοῦ φίλου του Ἑρακλέους τὸν βασιλέα τῶν Τρώων Λαομέδοντα, καὶ τὸν Αἴαντα τὸν υἱὸν τοῦ Τελαμῶνος μαχόμενον ἐν Τροίᾳ κατὰ τῶν Τρώων, ζητούντων νὰ ἀρκάσωσι τὸν πεσόντα Πάτροκλον ἢ Ἀχιλλέα. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῶν μαχομένων στρατῶν ἴσταται ὀρθῆ ἢ Ἀθηναῖα πάνοπλος. Ἐν τοῖς ἀγάλμασι τούτοις καταφαίνεται μεγάλη τῆς τέχνης πρόδος κατορθούσης ἤδη νὰ δίδῃ εἰς τὰ ἀγάλματα διαφόρους στάσεις καὶ νὰ τηρῇ ἐν τῇ ποικιλίᾳ ταύτῃ τὴν φυσικότητα. Ἀλλ' αἱ κεφαλαὶ τῶν ἀγαλμάτων στεροῦνται ἐκφράσεως, εἰ καὶ εἰς τὸ μείδιον τὸ ἐπικαθήμενον ἐπὶ τοῦ προσώπου τῶν ἀγαλμάτων καὶ καλούμενον Αἰγίνατον μείδιον καταφαίνεται ἢ προσπάθεια τοῦ τεχνίτου νὰ ἐκφράσῃ ζωὴν καὶ αἴσθημα, ὅπερ ἐπιτυχῶς κατώρθωσεν ἐν ἐνὶ μόνῳ ἀγάλματι τῷ τετραμυατισμένῳ μαχητῇ. Τοιαύτη ἦτο μέχρι τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἢ κατάστασις τῶν Αἰγινήτων, ὅτε ἐξεδιώχθησαν τῆς νήσου ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ὡς φίλοι τῶν Λακωνίων. Καὶ ἐπανήγαγεν μὲν τούτους καὶ πάλιν ὁ Λύσανδρος ἐν τῇ νήσῳ, ἀλλ' ἢ προτέρα ἀκμὴ καὶ δύναμις δὲν ἀνεφάνη πλέον. Παρακμὴ δὲ καὶ κατὰ πτωσις ἐπικρατήσασα ἐπὶ μακρὸν κατήνεγκον τὴν νήσον κατὰ τοὺς Ῥωμαίκοὺς χρόνους εἰς ἀφάνειαν καὶ οὐτιδανότητα, ἐξ ἧς μόνον κατὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἔθνους ἀνεκίψεν προορισθεῖσα ὡς καθέδρα τοῦ Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Αἰγίνα ἀπέχει σήμερον τοῦ Πειραιῶς διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου περὶ τὰς 2 ὥρας καὶ συγκοινωνεῖ καθ' ἐκάστην μὲ τὸν Πειραιᾶ καὶ τὸ Ναύπλιον διὰ τῆς ἀτμοπλοικῆς γραμμῆς Πειραιῶς—Ναυπλίου. Ὡς μεταβαίνει δὲ τις εἰς ταύτην ἐκ Πειραιῶς βλέπει δεξιᾷ τὴν Σαλαμίνα καὶ κατωτέρω τὰ ἐρημονήσια Πεντηήσια, Πλατονήσι, Σαχτερό, Ὑψηλὴν κλπ. Ἐγγὺς δὲ ἐρχόμενος βλέπει τὴν ἀνώμαλον καὶ τραχεῖαν ἀκτὴν τῆς Αἰγίνης μὲ τὰς πολλὰς τῆς ὑφάλους, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἀποβαίνει δύσκολον νὰ προσπλεύσῃ τις ταύτην. « Προσπλεύσαι δὲ Αἰγινά ἐστὶ νήσων τῶν Ἑλληνίδων ἀπορωτάτη Πέτραί τε γὰρ ὑφαλοὶ περὶ πᾶσαν καὶ χοιράδες ἀνεστήκασι, μηχανήσασθαι δὲ ἐξεπίτηδες ταῦτα Αἰακὸν φασὶ ληστειῶν τῶν ἐκ θαλάσσης φόβῳ καὶ πολεμίοις ἀνδράσι μὴ ἄνευ κινδύνου εἶναι. » Παιουσ. Ὁ λιμὴν τῆς νήσου εὐρίσκειται κατὰ τὸ δυτικὸν μέρος, ἢ δὲ πόλις Αἰγίνα ἐξαπλοῦται εἰς τὸ ἄκρον τούτου ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀκριδῶς θέσεως, ἐφ' ἧς ἦτο καὶ ἡ ἀρχαία.

Ἡ Αἰγίνα καθ' ὅλους τοὺς διαρρυσάνας χρόνους οὐδέποτε παρουσιάζεται εἰς τὴν ἱστορίαν γόνιμος καὶ καρποφόρος νήσος. Τούτου δὲ ἕνεκα οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀνεκαθεν εἶχον ἐπιδοθῆ εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον. Καὶ σήμερον δὲ ἀκόμη ἢ αὐτὴ ὀλιγοκαρπία χαρακτηρίζει τὴν νήσον. Οἱ ἀγροὶ τῆς εἶναι ὀλίγοι καὶ τὰ προϊόντα τούτων ἐλάχιστα. Ἐκτὸς δὲ τῶν ὀλίγων ἀμυγδαλῶν, αἵτινες ὄντως δίδουσιν ἐξαιρετὰ λεπτόφλοια ἀμύγδαλα, καὶ ἐκτὸς τῶν ὀλίγων συκῶν καὶ ἐλαιῶν, ἢ νήσος οὐδένα ἄλλον ἀξιόλογον καρπὸν φέρει. Τούτου δὲ ἕνεκα οἱ κάτοικοι εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπιδεδομένοι εἰς τὴν ἀλιείαν. Ἀξιόλογον δὲ κέρδος παρέχει εἰς τοὺς Αἰγινήτας ἢ ἀλιεία σπόγγων ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης, ἧτις τελεῖται οὐ μόνον ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς θαλάσσαις, ἀλλὰ

καὶ ἐν θαλάσσαις ἀπωτάταις τῆς Ἀφρικῆς. Ἐπ' ἴσης δὲ σπουδαία ἐνασχόλησις τῶν κατοίκων εἶναι καὶ ἡ ἀγγοπλάστικὴ. Τὰ δὲ Αἰγίνατα κα νά τ ι α, μὲ τὸ ὠχρόν των χρῶμα, τὰ στενόλαιμα καὶ πλατύλαιμα, ἄπερ εἶναι καὶ φυκτῆρες τοῦ ὕδατος κατὰ τὸ θέρος, εἶναι περιζήτητα καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς παραλίους πόλεις τοῦ Αἰγαίου.

Ἡ Αἰγίνα εἶναι μὲν ὀρεινὴ καὶ πετρώδης νήσος, ἀλλὰ τὰ βουνὰ ταύτης δὲν εἶναι οὔτε πολὺ ὕψηλὰ οὔτε θασώδη. Ὁ ἅγιος Ἡλίας μὲ τὸ ὀμώνυμον μοναστήριόν του, ὅστις εἶναι ἡ ὑψίστη κορυφὴ τῆς νήσου ἀνέρχεται εἰς 530 μέτρα μόλις. Ἡ ἔλλειψις δὲ ὀρέων ὕψηλῶν καὶ ἡ ἔλλειψις θασῶν καὶ ἄλλων πολυπληθῶν δένδρων σκιερῶν συνεπάγεται ἀναμφιβόλως καὶ τὴν ἔλλειψιν ρεόντων ὑδάτων. Διὰ τοῦτο δὲν ὑπάρχουσι πηγαὶ ἐν Αἰγίνῃ, τὰ δὲ φρέατα ἐν τε τῇ πόλει καὶ τῇ ἐξοχῇ, μάλιστα εἰς λεγόμενα Περὶ βό λ ι α παρέχουσι καὶ τὸ πότιμον ὕδωρ τῶν κατοίκων καὶ τὸ πρὸς ἀρδευσιν τῶν κήπων ἀναγκαίου.

Τὴν Αἰγίναν ἐπισκέπτονται πολλοί, μάλιστα δὲ τὸ θέρος, ὅτε ἕνεκα τοῦ ὑγιεροῦ κλίματός της καὶ τοῦ δροσεροῦ θαλασσιοῦ ἀέρος ἀποβαίνει τερπνοτάτῃ διατριβῇ τῶν Ἀθηναίων. Ἀξίζει δὲ τὸν κόπον νὰ ἐπισκεφθῆ τις ἐν Αἰγίνῃ τὰ εἰρεπία τοῦ ναοῦ τῆς Ἀφροδίτης παρὰ τὸν λιμένα, τὸ ὄργανοτροφεῖον τοῦ Καποδιστρίου ἐν τῇ πόλει χρησιμοποιοῦμενον ἤδη εἰς φυλακὰς καὶ στρατώνων, τὴν μονὴν τοῦ προφήτου Ἡλίου, τὰ εἰρεπία τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηναῶν, τὸν λεγόμενον τύμβον τοῦ Φώκου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Αἰακοῦ, ὃν ἐφόρευσαν διὰ τοῦ δίσκου οἱ ἑτεροθαλεῖς ἀδελφοὶ τοῦ Τελαμῶν καὶ Πηλεὺς, τὸν πρὸς βορρᾶν τῆς πόλεως Δωρικὸν κίονα καὶ ἄλλα.

Ἡ Αἰγίνα ἔχει σήμερον περὶ τὰς 7 χιλ. κατοίκων, ὧν οἱ μὲν ἡμίσεις κατοικοῦσιν εἰς τὴν πόλιν Αἰγίνας, οἱ δὲ λοιποὶ εἰς τὰ ἄλλα χωρία τῆς νήσου. Ἀποτελεῖ δὲ μετὰ τοῦ ἀπέναντι πευκοσκεποῦς νησιοῦ Ἀγκιστρίου (Κεκυράλεια) τὴν ἐπαρχίαν Αἰγίνης ὑπαγομένην διοικητικῶς εἰς τὸν νομὸν Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας.

Χρῆστος Π. Οἰκονόμου.

ΓΝΩΜΙΚΟΝ

Εἰς τὸ ὠρολόγιον τῆς Oxford ἐν Ἀγγλίᾳ εἶναι γεγραμμένον λατινιστὶ *Periunt et imputantur* ἦτοι αἱ ὥραι παρέρχονται καὶ εἴμεθα διὰ τοῦτο ὑπεύθυνοι πῶς χρησιμοποιοῦμεν αὐτάς. Τοῦτο δὲν πρέπει νὰ λησμονῶσι ποτε οἱ διδάσκαλοι τοῦ δημοτικοῦ σχολείου.

Ἔσοι διδάσκαλοι δὲν θέλουσι νὰ εἶναι συνδρομηταὶ παρακαλοῦνται νὰ ἐπιστρέψωσι τὸ φύλλον γράφοντες ἐπὶ τῆς αὐτῆς ταινίας ἀ π α ρ ά δ ε κ τ ο ν. Ἔσοι ὅμως θέλουσι νὰ ἔχωσιν αὐτό, νὰ μᾶς στείλωσι τὴν συνδρομὴν τῶν ἢ τοῦλάχιστον δώλωσιν ὅτι θὰ πληρώσωσι καὶ πότε. Ἔχομεν ἀνάγκην νὰ γνωρίζωμεν πόσους θὰ ἔχομεν ἀληθινούς τοῦ φύλλου συνδρομητάς, ἵνα μὴ ὑποβαλλώμεθα εἰς περιττὰς δαπάνας. Αὐτὸ ζητοῦμεν ὡς χάριν παρὰ τῶν κκ. διδασκάλων.